EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 26.7.2021
COM(2021) 418 final

2021/0235 (NLE)

Ettepanek:

NÕUKOGU OTSUS

seisukoha kohta, mis võetakse Euroopa Liidu nimel riiklikult toetatavate ekspordikrediitide kokkuleppe osaliste kirjalikus menetluses seoses kokkuleppe VI lisas sisalduva söepõhiste elektritootmisprojektide ekspordikrediitide sektorileppe läbivaatamisega

SELETUSKIRI

1. KAVANDATAV REGULEERIMISESE

Käesolevas ettepanekus käsitletakse otsust, millega määratakse kindlaks komisjoni poolt Euroopa Liidu nimel võetav seisukoht seoses söepõhiste elektritootmisprojektide sektorileppe (edaspidi „sektorilepe“) läbivaatamisega, mis sisaldub riiklikult toetatavate ekspordikrediitide kokkuleppe (edaspidi „kokkulepe“) VI lisas.

Sektorileppe ajakohastamist arutatakse praegu kokkuleppe osaliste tasandil, lähtudes 21. aprillil 2021 esitatud Euroopa Liidu ettepanekust (edaspidi „ettepanek“). Arvestades, et kõik osalised on Pariisi kokkuleppele alla kirjutanud, kutsutakse ettepanekus neid üles viima kokkulepe kooskõlla ühiste kliimaeesmärkidega, muutes sektorileppe eeskirju, et lõpetada kõik võimalused anda kokkuleppe sätete alusel riiklikult toetatavaid ekspordikrediite ja seotud abi söepõhiste elektrijaamade ekspordi ja nendega seotud projektide jaoks.

Kuna tähelepanu keskmes on kliimaküsimused ja eelkõige järkjärguline loobumine söepõhisest elektritootmisest, võivad osalised jõuda selles küsimuses kokkuleppele enne ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 26. istungjärku (COP26), mis toimub novembris 2021. Eelkõige nõuab COP26 eesistuja tungivalt, et riigid loobuksid söepõhisest elektritootmisest; lisaks võtsid G7 riigid 21. mail 2021 kohustuse lõpetada 2021. aasta lõpuks valitsuste poolt uute otsetoetuste andmine söel põhineva soojuselektrienergia tootmise jaoks rahvusvahelisel tasandil, sealhulgas ametliku arenguabi, ekspordi rahastamise, investeeringute ning rahalise abi ja kaubanduse edendamise toetuse kaudu. Selleks et Euroopa Liit saaks näidata, et tal suurte ambitsioonidega tõsi taga on, on oluline, et ta oleks valmis võtma seisukoha selles küsimuses võimaliku kokkuleppe saavutamiseks aegsasti enne COP26 toimumist 1.–12. novembril 2021.

2. ETTEPANEKU TAUST

2.1. Riiklikult toetatavate ekspordikrediitide kokkulepe

Tegemist on Euroopa Liidu, Ameerika Ühendriikide, Kanada, Jaapani, Korea, Norra, Šveitsi, Austraalia, Uus-Meremaa, Türgi ja Ühendkuningriigi vahelise suulise kokkuleppega, mille eesmärk on luua raamistik riiklikult toetatavate ekspordikrediitide korrakohaseks kasutamiseks. Tegelikkuses tähendab see, et luuakse võrdsed tingimused (mille puhul konkurents põhineb eksporditavate kaupade ja teenuste hinnal ja kvaliteedil, mitte sellel, millised on finantseerimistingimused) ning püütakse kõrvaldada riiklikult toetatavate ekspordikrediitidega seotud subsideerimine ja kaubanduse moonutamine. Kokkulepe, mis jõustus 1978. aasta aprillis, on sõlmitud määramata ajaks, ja see ei ole OECD õigusakt,[1] kuigi OECD sekretariaat aitab seda hallata.

Kokkulepet ajakohastatakse korrapäraselt, et võtta arvesse finantsturu ja poliitika arengusuundi, mis mõjutavad riiklikult toetatavate ekspordikrediitide andmist. Kokkulepe on üle võetud ja muudetud ELis õiguslikult siduvaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1233/2011[2] [3]. Kokkuleppe tingimuste läbivaatamine on inkorporeeritud ELi õigusesse delegeeritud õigusaktidega kõnealuse määruse artikli 2 kohaselt.

[1] Nagu on määratletud OECD konventsiooni punktis 5.

[2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrus (EL) nr 1233/2011, mis käsitleb riiklikult toetatavate ekspordikrediitide suuniste rakendamist ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsused 2001/76/EÜ ja 2001/77/EÜ (ELT L 326, 8.12.2011, lk 45).

2.2. Riiklikult toetatavate ekspordikrediitide kokkuleppe osalised

Euroopa Komisjon esindab liitu kokkuleppe osaliste kohtumistel ja nende kirjalikus otsustusmenetluses. Otsused kokkuleppe muutmise kohta tehakse konsensuse alusel. Liidu seisukoha võtab vastu nõukogu ja liikmesriigid arutavad seda nõukogu ekspordikrediidi töörühmas[4].

2.3. Sektorileppe osaliste kavandatav akt

Osalised võtsid sektorileppe vastu 2016. aastal, et julgustada eksportijaid ja ostjaid loobuma vähetõhusatest söepõhistest elektrijaamadest. Sektorilepe koosneb lisaks kokkuleppe horisontaalsetele tingimustele sektoripõhistest eeskirjadest. See võimaldab rahastada üksnes suuri elektrijaamu (üle 500 MW), millel on ultrasuperkriitiline tehnoloogia või väike heitemahukus (alla 750g CO_2/kWh toodetud elektri kohta), ning lubab kõrgetele tõhususstandarditele mittevastavate väikeste jaamade rahastamist vaid nendes riikides, mis vastavad Rahvusvahelise Arenguassotsiatsiooni vahendite saamise tingimustele.

Sektorilepe sisaldab läbivaatamisklauslit, mille eesmärk on sektorileppe tingimusi veelgi rangemaks muuta. Artikli 6 punktis a on sätestatud, et „käesolev sektorilepe vaadatakse läbi hiljemalt 30. juuniks 2020 eesmärgiga veelgi tugevdada selle tingimusi teises etapis, mis algab hiljemalt 1. jaanuaril 2021, et edendada ühist eesmärki tegeleda kliimamuutuste küsimusega ja jätkata söepõhistele elektrijaamadele antava riikliku toetuse järkjärgulist vähendamist, sealhulgas eesmärgiga vähendada vähem tõhusate söepõhiste elektrijaamade kasutamist.“ Eelkõige on artikli 6 punktis b sätestatud, et „läbivaatamisel võetakse arvesse: 1) kõige hiljutisemad kliimateadusalased aruanded ja selliste otsuste mõju, mis käsitlevad üleilmseid taristuinvesteeringuid ja mille eesmärk on tagada, et üleilmne soojenemine jääks alla 2 °C võrreldes industriaalajastule eelnenud ajajärgu temperatuuriga“.

Alates sektorileppe vastuvõtmisest 2016. aastal on põhjalik analüüs kinnitanud, et söepõhise elektritootmise järkjärguline lõpetamine tuleb saavutada kiiresti ja ulatuslikult, et hoida soojenemine alla 2°C: stsenaariumid on üldjoontes kooskõlas vajadusega sulgeda peaaegu kõik söepõhised elektrijaamad enne 2040. aastat. Kooskõlas 2016. aastal vastu võetud sektorileppe eeskirjadega on söepõhiste elektrijaamade otsene ja kaudne toetamine siiski võimalik. Seetõttu tekib siin ebakõla. Nõukogu ekspordikrediidi töörühm on alates 2020. aastast töötanud ettepaneku kallal vaadata läbi sektorilepe, et see probleem lahendada.

3. LIIDU NIMEL VÕETAV SEISUKOHT

21. aprillil 2021 esitas Euroopa Komisjon liidu nimel kokkuleppe osalistele ettepaneku sektorileppe läbivaatamiseks, mille töötas välja ja võttis vastu nõukogu ekspordikrediidi töörühm. Ettepanekuga nähakse ette söepõhise energiasektori ekspordi rahastamise järkjärguline kaotamine kogu maailmas. Eelkõige kutsutakse ettepanekus üles viivitamata lõpetama riiklikult toetatavate ekspordikrediitide ja seotud abi andmine:

– selliste uute söepõhiste elektrijaamade ja nende osade ekspordi toetamiseks, milles saasteaineid oluliselt ei vähendata,

– seadmete tarnimise toetamiseks sellistele olemasolevatele söepõhistele elektrijaamadele, milles saasteaineid oluliselt ei vähendata, välja arvatud juhul, kui tarnitavad seadmed on ette nähtud saaste vähendamiseks ja ei põhjusta elektrijaama eluea pikenemist ega tootmisvõimsuse suurenemist,

---

[3] OECD kokkuleppe varasemad versioonid on võetud ELi õigusesse üle nõukogu otsustega.

[4] Nõukogu otsus, millega moodustatakse krediidikindlustus-, krediidigarantii- ja finantskrediidipoliitika koordineerimisrühm (EÜT 66, 27.10.1960, lk 1339).

– selliste kaupade ja teenuste ekspordi toetamiseks, mis on seotud küttesöe kaevandamise arendamise, ehitamise või laiendamisega ning mis tahes transpordivahendite jaoks, mida kasutatakse peamiselt küttesöe veoks.

Käesoleva ettepaneku eesmärk on ületada lõhe Pariisi kokkuleppe pikaajaliste eesmärkide saavutamise ja sektorileppe nende sätete vahel, mis võimaldavad endiselt toetada söepõhiste elektrijaamade eksporti ja ülemaailmset söel põhineva soojuselektrienergia väärtusahelat. Ettepanek on täielikult kooskõlas Euroopa Liidu poliitiliste prioriteetidega. Euroopa Liidu Nõukogu nõudis oma 25. jaanuari 2021 järeldustes kliima- ja energiadiplomaatia kohta keskkonnakahjulike fossiilkütuste subsideerimise järkjärgulist kaotamist kogu maailmas vastavalt selgele ajakavale, rõhutades otsustavat ja õiglast ülemaailmset üleminekut kliimaneutraalsusele, sealhulgas söe senises mahus kasutamise järkjärgulist lõpetamist energiatootmises, ning esimese sammuna kolmandate riikide uue söetaristu igasuguse rahastamise viivitamatut lõpetamist.

On väga oluline, et OECD ekspordikrediidikogukond võtaks kliimapoliitika eesmärgid asjakohaselt üle kokkuleppe põhimõtetesse ja praktilistesse meetmetesse ning et Euroopa Liit püüaks eelseisvatel kohtumistel jõuda kokkuleppele kõnealuse järkjärgulise lõpetamise suhtes. Samas suunas liiguvad kindlasti ka mitmed teised osalejad (peamiselt Ühendkuningriik, Kanada ja Ameerika Ühendriigid), kuid ka teised (Korea ja Jaapan) on sel aastal teatanud, et nad lõpetavad toetuse andmise rahvusvahelisele söel põhineva soojuselektrienergia tootmisele, milles saasteaineid oluliselt ei vähendata. Kui läbirääkimised osutuvad edukaks, võidakse osalejatel paluda võtta sektorileppe muudatused – ja võimalik, et ka mõned kokkuleppe artiklite muudatused sektorileppe läbivaatamise kajastamiseks – vastu ühel oma järgmistest istungitest, näiteks osaliste erakorralisel koosolekul septembris või oktoobris 2021 enne COP26 toimumist. Selle stsenaariumi korral peaks Euroopa Liidul olema võimalik võtta õigeaegselt seisukoht sektorileppe läbivaatamise kohta.

4. ÕIGUSLIK ALUS

4.1. Menetlusõiguslik alus

4.1.1. Põhimõtted

Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELi toimimise leping“) artikli 218 lõikes 9 on ette nähtud otsused, millega „kehtestatakse lepingus sätestatud organis liidu nimel võetavad seisukohad, kui asjaomasel organil tuleb vastu võtta õigusliku toimega akte, välja arvatud õigusaktid, millega täiendatakse või muudetakse lepingu institutsioonilist raamistikku.“

Mõiste „õigusliku toimega aktid“ hõlmab akte, millel on õiguslik toime asjaomase organi suhtes kehtiva rahvusvahelise õiguse normide alusel. Nende hulka kuuluvad ka sellised õiguslikud vahendid, mis ei ole rahvusvahelise õiguse kohaselt siduvad, kuid mis „võivad mõjutada otsustavalt liidu seadusandja vastu võetud õigusaktide sisu“[5].

4.1.2. Kohaldamine käesoleval juhul

Kavandatav akt võib otsustavalt mõjutada järgmise ELi õigusakti sisu: Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määruse (EL) nr 1233/2011, mis käsitleb riiklikult toetatavate ekspordikrediitide suuniste rakendamist ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsused 2001/76/EÜ ja 2001/77/EÜ. Põhjus on see, et selle määruse artiklis 2 on sätestatud, et „komisjon võtab vastavalt artiklile 3 vastu delegeeritud õigusakte II lisa

[5] Euroopa Kohtu 7. oktoobri 2014. aasta otsus kohtuasjas Saksamaa vs. nõukogu, C-399/12, ECLI:EU:C:2014:2258, punktid 61–64.

muutmiseks seoses kokkuleppe osaliste vahel kokku lepitud muudatustega suunistes“. See hõlmab kokkuleppe lisade muutmist.

Seega on esildatud otsuse menetlusõiguslik alus ELi toimimise lepingu artikli 218 lõige 9.

4.2. Materiaalõiguslik alus

4.2.1. Põhimõtted

ELi toimimise lepingu artikli 218 lõike 9 kohase otsuse materiaalõiguslik alus sõltub eelkõige selle kavandatud akti eesmärgist ja sisust, mida liidu nimel võetav seisukoht puudutab. Kui kavandatava aktiga taotletakse kaht eesmärki või reguleeritakse kaht valdkonda ning üht neist võib pidada peamiseks või ülekaalukaks ja teine on kõrvalise tähtsusega, peab ELi toimimise lepingu artikli 218 lõike 9 kohasel otsusel olema üksainus materiaalõiguslik alus, s.t peamise või ülekaaluka eesmärgi või valdkonna tõttu nõutav õiguslik alus.

4.2.2. Kohaldamine käesoleval juhul

Kavandatava akti peamine eesmärk ja sisu on seotud ekspordikrediidiga, mis kuulub ühise kaubanduspoliitika valdkonda. Seepärast on esildatud otsuse materiaalõiguslik alus ELi toimimise lepingu artikkel 207.

4.3. Järeldus

Esildatud otsuse õiguslik alus peaks olema ELi toimimise lepingu artikli 207 lõike 4 esimene lõik koostoimes ELi toimimise lepingu artikli 218 lõikega 9.

2021/0235 (NLE)

Ettepanek:

NÕUKOGU OTSUS

seisukoha kohta, mis võetakse Euroopa Liidu nimel riiklikult toetatavate ekspordikrediitide kokkuleppe osaliste kirjalikus menetluses seoses kokkuleppe VI lisas sisalduva söepõhiste elektritootmisprojektide ekspordikrediitide sektorileppe läbivaatamisega

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 207 lõike 4 esimest lõiku koostoimes artikli 218 lõikega 9,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut

ning arvestades järgmist:

(1) Riiklikult toetatavate ekspordikrediitide kokkuleppe (edaspidi „kokkulepe“) suunised, sealhulgas kokkuleppe VI lisas sisalduv söepõhiste elektritootmisprojektide ekspordikrediitide sektorilepe on ELi õigusesse üle võetud ja muudetud liidus õiguslikult siduvaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1233/2011[6].

(2) Kooskõlas sektorileppe artikliga 6 peaksid kokkuleppe osalised (edaspidi „osalised“) sektorileppe läbi vaatama, et veelgi tugevdada selle tingimusi, et aidata kaasa ühisele eesmärgile võidelda kliimamuutuste vastu ja jätkata söepõhistele elektrijaamadele antava riikliku toetuse järkjärgulist kaotamist.

(3) Kavandatav otsus sektorileppe läbivaatamise kohta peaks olema kooskõlas Pariisi kokkuleppest tulenevate Euroopa Liidu rahvusvaheliste kohustuste ja liidu kliimapoliitikaga.

(4) Euroopa Liidu Nõukogu nõudis oma 25. jaanuari 2021 järeldustes kliima- ja energiadiplomaatia kohta keskkonnakahjulike fossiilkütuste subsideerimise järkjärgulist kaotamist kogu maailmas vastavalt selgele ajakavale, rõhutades otsustavat ja õiglast ülemaailmset üleminekut kliimaneutraalsusele, sealhulgas söe senises mahus kasutamise järkjärgulist lõpetamist energiatootmises, ning esimese sammuna kolmandate riikide uue söetaristu igasuguse rahastamise viivitamatut lõpetamist.

(5) On asjakohane määrata kindlaks seisukoht, mis võetakse liidu nimel kokkuleppe osaliste kirjalikus menetluses seoses söepõhise elektritootmise ekspordikrediitide kokkuleppe läbivaatamisega, kuna kokkuleppe osaliste kavandatud otsus on liidule siduv ja võib otsustavalt mõjutada liidu õigusaktide sisu määruse (EL) nr 1233/2011 artikli 2 kohaselt,

[6] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrus (EL) nr 1233/2011, mis käsitleb riiklikult toetatavate ekspordikrediitide suuniste rakendamist ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsused 2001/76/EÜ ja 2001/77/EÜ (ELT L 326, 8.12.2011, lk 45).

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Lisas on esitatud liidu nimel võetav seisukoht seoses riiklikult toetatavate ekspordikrediitide kokkuleppe VI lisas sisalduva söepõhiste elektritootmisprojektide sektorileppe läbivaatamisega.

Artikkel 2

Liidu esindajad võivad ilma nõukogu täiendava otsuseta kokku leppida riiklikult toetatavate ekspordikrediitide kokkuleppe VI lisa muudatustes, mis on kooskõlas lisas sätestatud suunistega.

Artikkel 3

Kui osaliste koosolekul või enne seda tehakse lisas käsitletava teema kohta uusi ettepanekuid, mille kohta liidu seisukoht veel puudub, määratakse liidu seisukoht kindlaks liidu tasandil toimuva kooskõlastamise teel enne, kui osalistel palutakse võtta vastu kokkuleppe muudatus. Sellisel juhul on liidu seisukoht kooskõlas kehtivate põhimõtete ja õigusaktidega.

Artikkel 4

Käesolev otsus on adresseeritud komisjonile.

Brüssel,

Nõukogu nimel
eesistuja